

FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQIDA PROTSESSUAL MUDDATLAR INSTITUTI: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA

Odilova Sitora Bobir qizi

Toshkent Davlat yuridik universiteti talabasi

Annotatsiya: *Fuqarolik protsessual huquqi sud ishlarini yuritishdagi huquqiy munosabatlarni tartibga soluvchi qonunchilik sohasidir. Unda protsessual muddatlar muhim ahamiyatga ega. Protsessual muddatlar sud jarayonlarining samaradorligini ta'minlash va adolatli hal qilishni kafolatlash maqsadida belgilanadi. Ushbu maqolada fuqarolik protsessual huquqida protsessual muddatlar institutining milliy va xorijiy tajribasi tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Fuqarolik protsessual huquqi, sud, huquqiy munosabat, protsessual muddatlar, sud jarayonlari, huquqiy normalar, Apellyatsiya shikoyati.*

Milliy tajriba. O'zbekiston fuqarolik protsessual huquqida protsessual muddatlar qonunchilik bilan qat'iy belgilangan. Protsessual muddatlar sud ishlarini yuritishdagi turli bosqichlarda amal qiladi. Masalan, da'vogar tomonidan ariza topshirish, javobgar tomonidan javob berish, dalillar taqdim etish va boshqa protsessual harakatlar muddatlari belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksiga ko'ra, protsessual muddatlarni uzaytirish yoki tiklash imkoni mavjud, agar bu sud tomonidan asoslangan bo'lsa. Bu huquqiy normalar sud ishlarining adolatli va samarali hal etilishiga yordam beradi. Shuningdek, muddatlarni buzganlik uchun muayyan javobgarlik choralari belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksidagi asosiy protsessual muddatlar:

Ariza topshirish muddati: ariza berilgan kundan boshlab 5 kun ichida sud tomonidan qabul qilinishi lozim.

Javob berish muddati: da'vogar arizasiga javob 15 kun ichida taqdim etilishi kerak.

Apellyatsiya shikoyati berish muddati: birinchi instansiya sudining hal qiluv qaroridan keyin 20 kun ichida apellyatsiya shikoyati topshirilishi mumkin.

Xorijiy tajriba. Har bir mamlakatning fuqarolik protsessual huquqi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, protsessual muddatlar instituti ham o'ziga xosdir. Quyida ba'zi mamlakatlar tajribasi ko'rib chiqiladi:

Amerika Qo'shma Shtatlari: AQShda fuqarolik ishlari bo'yicha protsessual muddatlar federal va shtat qonunlarida belgilangan. Federal qonunchilikka ko'ra, protsessual muddatlar sudyalardan tomonidan belgilanadi va sud ishlari samarali tarzda olib borilishini ta'minlash uchun qat'iy nazorat qilinadi. Har bir shtat o'zining protsessual qonunchiligiga ega va bu qonunchilikka ko'ra muddatlar belgilangan.

Germaniya: Germaniyada protsessual muddatlar "Germaniya Fuqarolik Protsessual Kodeksi" (Zivilprozessordnung) bilan tartibga solinadi. Germaniyadagi protsessual

muddatlar juda aniq va qat'iy belgilangan bo'lib, sud ishlarining tez va samarali ko'rib chiqilishiga katta e'tibor qaratiladi. Masalan, da'vogarning arizasi sud tomonidan 3 hafta ichida ko'rib chiqilishi lozim.

Yaponiya: Yaponiyada protsessual muddatlar "Yaponiya Fuqarolik Protsessual Kodeksi" bilan tartibga solinadi. Yaponiya sud tizimida protsessual muddatlar aniq belgilangan va sud ishlarini tezkor ko'rib chiqishga yo'naltirilgan. Sudlar protsessual muddatlarga qat'iy rioya qiladilar va ularni buzishga yo'l qo'yilmaydi.

Xulosa. Fuqarolik protsessual huquqida protsessual muddatlar instituti sud ishlarining samarali va adolatli ko'rib chiqilishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Milliy tajribaga ko'ra, O'zbekistonda protsessual muddatlar qonunchilik bilan qat'iy belgilangan va ularning buzilishi uchun javobgarlik choralari mavjud. Xorijiy tajribalarda, xususan, AQSh, Germaniya va Yaponiya misolida, protsessual muddatlarning ahamiyati va ularning sud ishlarini yuritishdagi roli yaqqol ko'rinadi. Har bir mamlakatdagi tajriba shuni ko'rsatadiki, protsessual muddatlar sud tizimi samaradorligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xabibullayev, D.Y. Fuqarolik protsessual huquqi (savollar va javoblar) [Matn]: o'quv qo'llanma/Xabibullayev Davlatjon Yulchiboyevich. - T.: TDYU nashriyoti, 2023. – 336.
2. "O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksi". Lex.uz
3. Z.N. Esanova, D.Yu.Xabibullaev, I.M.Salimova. Fuqarolik ishlarini sudda kurishda isbotlash va dalillar. Monografiya.- Toshkent:LESSON PRESS, 2015.
- 181 bet.